

Brunrotte

(*Rattus norvegicus*)

I Norge har vi i dag bare brunrotte. Svartrotte kan en sjelden gang komme med skip til landet. En del store mus kalles rotte, som jordrotte (=vånd) og fjellrotte. Kloakkrotte er det samme som brunrotte. Brunrotta finnes ikke vill i Norge, men lever sammen med mennesker i byer og tettsteder over hele landet, vanligst langs kysten og i jordbruksområder.

Sikring av bygg mot rotter

Sikring av bygget hindrer at rottene kommer inn. Sprekker skal ikke være større 12 mm, men under 6 mm holdes også mus ute.

Reduser mattilgangen. Fjern matkilder, sikre søppelkasser, sjekk lagring av hundefôr/dyrefôr. Sjekk at ikke fuglemating også er rottemating. Matavfall må komposteres i rottesikker kompostbenge.

Hold det ryddig rundt bygningene slik at rottene ikke finner gjemmesteder. Fjern skrot, ikke lagre materialer ol. inntil husveggene, klipp gresset kort.

Støpt dekke i kjeller/krypkjeller er viktig, ellers vil rotter grave seg inn under grunnmur og komme inn i krypkjeller og derfra vandre inn i bjelkelag.

Hus på steinfylling kan gi rotter tilgang ved rørgjennomføringer i støpt dekke i gulvet, eller hvis skjøter i dekket har sprekker, for eksempel ved tilbygg eller mellom boenheter.

Tørrmurt grunnmur med store steiner har ofte innvendige hulrom. Rottene kommer inn i muren under bakken og går inni muren til murkrona og over i bjelkelaget. Ofte er muren svært bred og murkrona skjult, dermed oppdages ikke gangveien.

Overgang mellom grunnmur og kledning på yttervegg gir ofte åpninger for rotter. Det sikres med lusing, gitter eller andre tetteformer som ikke ødelegger luftingen. Ved terrasser og plattinger kan det være vanskelig å kontrollere denne overgangen.

Ventiler og rørgjennomføringer i grunnmur må sikres. Sjekk rundt kloakkrør/vannrør/elkabler der disse kommer inn i bygget. Sjekk at ventilasjonsluker har rottesikker netting.

Dører, vinduer og porter må slutte tett. Sjekk også at det ikke er sprekker mellom karm og vegg.

Kloakk og soilrør har ofte tilhold av rotter. Brudd på soilrør repareres. Avstengte soilrør må være sikret med metallplate. Sluk skal ha rist, sluk som ikke er i bruk må ha jevnlig tilsyn. Kommer rotter opp gjennom toalettet bør det installeres rottestopp på soilrøret eller rottesperre i nærmeste kum.

Historikk

Svartrotta (*Rattus rattus*) kom antakelig til Europa på 1100-tallet der den fulgte korsfarerne tilbake fra Midt-Østen. Den fantes i Norge fra 1200-tallet. Svartedauden (pest, *Yersinia pestis*) som herjet Europa fra 1300-tallet er en bakterie spredd av rottelopper som levde på svartrotte. På 1700-tallet kom brunrotta til Europa. Engelskmannen Berkenhout ga den navnet *Rattus norvegicus* i 1769, og trodde antakelig at den hadde kommet med norske tømmerkip til England. Svartrotte og brunrotte levde begge i Norge fram til 1950-tallet, da regner man med at de siste svartrottene ble utkonkurrert av brunrotta som er bedre tilpasset norsk klima.

Levevis

Der det er nok mat vil rotter etablere et hierarkisk samfunn der den største hannen dominerer. Han har harem og spiser først av maten. Unge hanner får sist mat, og disse søker seg vekk fra samfunnet når det er lite mat. Hunrotta går drektig i 3 uker og føder 6 - 12 unger. Ungene blir kjønnsmodne etter 8 - 9 uker. Et rottepar kan gi opphav til mer enn 1000 rotter i løpet av et år. De er altetere, men særlig glad i korn og frø. Voksne rotter spiser 25-30 gram og legger igjen 40-50 rottelort daglig. Rotter veier normalt 250-400 gram, men kan bli dobbelt så store. Kroppen er rundt 20-25 cm og halen litt kortere. De eldste rottene kan bli 2-3 år gamle.

Lort i naturlig størrelse

Rotte 12 - 25 mm

Mus 3 - 6 mm

brown rat (uk) - isorotta (sf) - Wanderratte (de) - bruine rat (nl) - rat brun (fr) - rata marrón (es) - ratto marrone (it)

Anticimex AS - tlf: 815 48 250 - www.anticimex.no - firmapost@anticimex.no

Bekjempelse

Ved bekjempelse av enkeltrotter eller små grupper er feller best. Dermed unngås bruk av gift som kan komme på avveie, og man unngår at døde rotter gir lukt i boligen. Dersom store, etablerte rottesamfunn skal bekjempes kan feller virke mot sin hensikt. Man får tatt noen rotter, men så har rottesamfunnet lært seg luktene på fellene, og unngår disse luktene i framtida. Når man da går over til rottegift vil det ofte være noen av de samme luktene på rottegifta som på fellene (lukta fra lageret, lukta fra bilen eller lukta fra hendene til den som setter ut gift og feller), og dermed er rottene advart også mot giften.

Dersom rotter har tilhold i et område øker rottebestanden inntil all tilgjengelig mat blir utnyttet. Når bestanden er så stor at det ikke er mat til flere rotter, blir det likevel født flere rotter. Disse rottene må søke vekk fra rottesamfunnet for å finne mat. En fast rottebestand vil kontinuerlig produsere nye rotter som sprer seg til nabolaget. Derfor bør man alltid bekjempe forekomster av rotter. På steder med mye rotter er det viktigste tiltaket å redusere mattilgangen. Dernest bør det settes ut rottegift som dreper overskuddet av rotter slik at det ikke utvandrer rotter til nabolaget. Ultralyd har vært forsøkt mot rotter uten at effekt kan dokumenteres.

Bygningsskader fra rotte

Skader på bygninger fra rotter kan deles i:

1. Gnag på elektriske kabler (brannskader)
2. Gnag på telefon/datakabler (driftsstans)
3. Gnag på vannrør og soilrør (vannskader)
4. Ødelagt plast/dampspærre (kondensskader)
5. Lukta fra døde rotter eller av rottelort/urin/bol
6. Flat-tråkket eller fjernet isolasjon (nedsatt isolasjonsevne)
7. Smittefare der rottelort/urin ligger åpent eller der det kan drysse ned i oppholdsrom
8. Allergireaksjoner på områder etter rotteaktivitet
9. Estetiske skader (gnagehull i treverk/plater etc)

Det kan være psykisk svært ubehagelig å vite at det er eller har vært rotter i en bolig, men dette er ikke en skade på bygningen. Ved kjøp av bolig vil gamle spor etter rotteaktivitet kunne gi reklamasjoner. En eldre bolig uten rottesikring i et område der rotter finnes må man forvente har hatt rotter i perioder. Rotter samler avføring på spesielle steder (toalett), der mye lort er samlet. Da rotter legger igjen 40-50 lort pr dag skal det ikke lang tid med rotteaktivitet til før man ser ansamlinger med tusenvis av lort. Et rottepar kan også lage ganger i isolasjonen uten at det er nødvendigvis snakk om bygningsskader så lenge dette er i lukkede konstruksjoner.

Lukta fra død rotte

Brukes det gift mot rotter risikerer man at de dør inne i konstruksjonen. Det er ikke riktig som det hevdes at det kan benyttes gift som gjør at rottene søker ut etter vann. Etter en uke eller to vil lukten av den døde rotta bli merkbar. Lukten er søtlig, kvalmende (liklukta). Om sommeren er lukten kraftig og varer 3 - 6 uker. Om vinteren vil lukta være avhengig av om kadaveret ligger varmt eller kaldt. Ligger det kaldt, for eksempel i en yttervegg, vil lukta være mindre kraftig, men varer til gjengjeld lengre, 2 - 3 måneder. I slike tilfeller vil lukten ofte komme og gå, varierende etter vindretningen. Dersom kadaveret ligger i plast eller på sted med lite luft kan lukten bli svært kraftig og langvarig. Nye rotter kan komme inn og dø mens den gamle lukter, dermed kan det virke som lukten aldri blir borte. For å bli kvitt lukten kan man fjerne kadaveret. Konstruksjonen må åpnes der kadaveret ligger. Kadaveret kan være vanskelig å lokalisere da lukten kan vandre inne i konstruksjonen og komme ut et annet sted. En rottehund kan være nyttig for å påvise kadaveret. Man kan også benytte luktfjerningsmaskiner de ukene det lukter, disse kan leies av skadedyrfirmaer. Har man hatt rottelukta i boligen har rottene en vei inn som må tettes, ellers får man ny rotteaktivitet og lukta seinere.

Rotter og smitte

Aktuelle sykdommer spredd av gnagere i Norge er: **Leptospirose** (*Leptospira interrogans*, Weils sykdom), bakterie som spres gjennom urin fra smittede rotter og husdyr. Forekommer sporadisk i Danmark og Sør-Sverige, sjelden i Norge.

Salmonella (*S. enteritidis* og musetyfus, *S. typhimurium*) spres av lort fra rotter, mus, fugl, og andre dyr via infisert mat og drikke eller innåndet støv.

Yersinia enterocolitica er en vanlig mageinfeksjon i Norge som kan ha sammenheng med rotter.

Harepest (tularemie, *Francisella tularensis*) og **Musepest** (*Nephropathia epidemica*, puumalavirus) er vanlige i Norge. Harepest spres gjennom kontakt med døde lemmen, mus, hare og bever, musepest av lort fra rødmus og klatremus. Begge mikroorganismene er påvist i brunrotte i andre land.

Rotter og allergi

Allergiske reaksjoner mot rotter er vanlig hos folk som steller burrotter eller har tamrotter. Rotter har tre allergener; i spyttet, i urinen og i hudpartikler (flass). Da rottene steller pelsen ved å slikke seg vil også rottehår ha allergener. Dersom det har vært mye rotter i områder der folk skal oppholde seg bør disse rengjøres godt.

Anticimex AS - tlf: 815 48 250 - www.anticimex.no - firmapost@anticimex.no